

Nedělní úvaha (kázání) na text Lukášova evangelia

v Lysé nad Labem, Narození Páně, 25.12.2025

Magnificat a Zachariášovo kantikum

**Návštěva, Mariotto Albertinelli (1503),
Galleria degli Uffizi, Florence (Zdroj Wiki)**

Pána.“. Maria řekla: „Duše má velebí Pána a můj duch jásá v Bohu, mém spasiteli, že se sklonil ke své služebnici v jejím ponížení. Hle, od této chvíle budou mne blahoslavít všechna pokolení, 49 že se mnou učinil veliké věci ten, který je mocný. Také Alžbětín muž Zachariáš byl naplněn Duchem svatým a takto prorocky promluvil: „Pochválen buď Hospodin, Bůh Izraele, protože navštívil a vykoupil svůj lid, jak mluvil ústy svatých proroků od pradávna; že nám dá, abychom vysvobození z rukou nepřátel a prosti strachu jej zbožně a spravedlivě ctili po všechny dny svého života. (Bible, Lukášovo evangelium, 1. kapitola)

V těch dnech se Maria vydala na cestu a spěchala do hor do města Judova. Vešla do domu Zachariášova a pozdravila Alžbětu. Když Alžběta uslyšela Mariin pozdrav, pohnulo se dítě v jejím těle; byla naplněna Duchem svatým a zvolala velkým hlasem: „Požehnaná jsi nade všechny ženy a požehnaný plod tvého těla. Jak to, že ke mně přichází matka mého Pána? Hle, jakmile se zvuk tvého pozdravu dotkl mých uší, pohnulo se radostí dítě v mém těle. A blahoslavená, která uvěřila, že se splní to, co jí bylo řečeno od

Vhodné je doplnit písní 490 z nových evangelických zpěvníků. Žalmovým motivem je Ž 113 a důležitý je chronologie a děj celé první kapitoly Lukášova evangelia.

Marie a Alžběta, jejich setkání, rozhovor, vzájemná podpora. Marie potřebovala Alžbětu, někoho, kdo by rozuměl jejímu rozhodnutí stát se matkou. Alžběta potřebovala Marii, někoho, kdo by rozuměl, kolik strachu a obav se s tím může pojit. Ale do toho setkání patří i Zachariáš, zpočátku sice mlčí, ale i on potřeboval ledacos slyšet.

Alžbětu a Marii spojuje mateřství. Byť Marie se matkou stát nechtěla, kdežto Alžběta po tom marně celý život toužila. Alžběta své těhotenství ale překvapivě skrývá. Bojí se snad, jestli to dopadne a porodí zdravé a živé dítě? Možná již mnohokrát potratila. Bezdětnost nejspíš cítí jako společenské stigma, trápí se kvůli tomu, že nemůže mít děti, možná má pocit, že si na ní lidé ukazují, že je to nějak její vina, že je to jakýsi trest. Sama to charakterizuje tak, že se k ní *sklonil Bůh, aby ji zbavil pohanění mezi lidmi*. A Marie ji po svém příchodu říká slova obdobná, i z jejích úst zní, že se k ní *Bůh sklonil v jejím ponížení*. Myslím, že i Alžběta potřebovala slyšet tahle slova, byť Mariino ponížení vyplývá z toho, že čeká dítě za svobodna, kdežto Alžbětino z toho, že děti mít nemůže. Ale Marie svými slovy vyjadřuje, jak moc Alžbětě rozumí. Její slova vytvářejí prostor vzájemného porozumění a důvěry.

Jinak jsou ovšem ty dvě z úplně jiného těsta. Zatímco u Marie se očekávání mísí se zvědavostí a otázkami, u Alžběty se strachem. Alžběta se zdá být skeptická, tak ji život zformoval; ostatně i její muž Zachariáš je podobně zdeformován, i on je nejspíš skeptik, alespoň se tak vyjadřuje. Měl by mít naději v popisu práce, ale ani jako kněz nevěří Božímu slovu o tom, že bude mít syna. Anděl mu v chrámu při bohoslužbě říká, že *neuvěřil*. Proto je dočasně zbaven řeči. Nevěřící kněz nemá co vyřizovat. Ti dva se v chrámu dokonce pohádali.

„Já jsem Zachariáš!“

„A já jsem Gabriel!“

„Ale já jsem stařec!!“

„A já zase anděl!!“ „A ty už bud' zticha!“

A tak nevěřící kněz mlčí. I jeho žena raději mlčí a ukrývá se. Alžběta své těhotenství skrývá, navzdory jeho pokročilému stádiu se i ona bojí uvěřit, upokojit se a radovat. Alžběta a Zachariáš jsou ukřivdění. Alžběta a Zachariáš jakoby ztratili víru a zapomněli se radovat. Svým způsobem

nás upozorňují na to, že radost a víra jsou stavem mysli a nejsou jednoznačně určovány okolnostmi. Ti dva mají přece konečně důvod se radovat a Boha velebit, ale nečiní tak. I proto je pro ně příchod Marie požehnáním. Alžběta to trefně formuluje ve své krátké řeči k Marii. „*Blahoslavená, která uvěřila, že se splní to, co jí bylo řečeno od Pána,*“ říká jí. Blahoslaví ji, protože Marie uvěřila.

Marie neboli Miriam z Nazareta. Podle náhrobních kamenů z přelomu letopočtu nosila nějakou obdobu tohoto jména asi pětina židovských žen. Historici se přou, jestli by po sňatku s Josefem patřila spíše mezi chudinu, nebo řemeslnickou střední třídu. Ani v takovém případě by ji nečekal lehký život. Od ženy se očekávalo, že bude hlavně rodit děti, pokud možno syny. To bylo životu nebezpečné poslání. Obvyklý věk dožití židovských žen ve starověku se pohyboval kolem 25 let, právě kvůli rizikovým těhotenstvím. Marie byla navíc venkovankou, horská vesnice Nazaret mohl mít v jejích dobách maximálně 400 obyvatel. Zatímco židovská žena z Jeruzaléma nebo třeba Tiberiady mohla mít přístup ke vzdělání a k širšímu přehledu o světě, dívka z Galileje byla prostě horalka z periferie, která asi nemluvila latinsky nebo řecky, a k jejímu životnímu obzoru nepatřil kontakt s mezinárodní kulturou z větších sídel.

To, že Marie přicházející do domu Zachariáše, vysoko postaveného představitele veřejného života v Jeruzalémě, je už svým způsobem zajímavá událost. Ale Marie svědčící o víře teologicky vzdělanému knězi a jeho ženě - to je opravdu paradox! „*Duše má velebí Pána a můj duch jása v Bohu, mém spasiteli,*“ jsou první slova Marie, snad ještě na samotném prahu Zachariášova a Alžbětina domu. Všimneme-li si dějových sloves, která v první části svého proslovu Marie používá, jsou to: *velebit, jásat a blahoslavít*. O Bohu pak říká, že se *sklání a činí veliké věci*.

O víře Marie nemůže být pochyb, byť je to víra opatrná a plná otázek. Anděl, který měl s Marií nedávno rozmluvu, by nám mohl vyprávět. Když jí zvěstoval početí, pěkně se u toho zapotil, Marie byla zaražená a plná otázek. Oproti Zachariášovi neodmítala, jen se ptala. A ty otázky si sebou jistě nesla i k Alžbětě a Zachariášovi. Ale nyní se u Marie objevuje něco nového. Tady u Zachariáše a Alžběty Marie náhle *jásá a velebí*.

První, co Marie vyjadřuje, je radost, která jakoby doposud na scéně chyběla. Nebyla přítomna u Zachariáše ani Alžběty, nezahlédli jsme ji však doposud ani na tváři Marie. Ale náhle je tam radosti plno.

A nejen radosti. Marie se pustí tak trochu do teologie. „*Budou mne blahoslavít všechna pokolení, že se mnou učinil veliké věci ten, který je mocný,*“ říká Marie, Na první dobrou to zní trochu egoisticky, ale důraz není ve skutečnosti na onom „já“, tedy *budou MNE velebit*, důraz je na oněch *velikých věcech*, které činí Bůh. Připomíná to citaci Tóry (Dt 10,21), kde se „velikými věcmi“ myslí vysvobození Izraele z Egypta. A Marie myslí skutečně na Izrael spíše než na sebe, vždyť svou promluvu, své magnificat, zakončuje ujištěním, že se Bůh *ujal se svého služebníka Izraele*. Mezitím ale promluví o tom, jak si ty veliké věci, to vysvobození, nyní představuje. A to je až překvapivě přesný popis toho, co bude činit její syn. Hladové bude sytit dobrými věcmi, ale bohatí budou většinou odcházet s prázdnou, neboť touha vlastnit u nich převáží nad touhou po onom sycení. Ponížené bude Ježíš zase povyšovat, tedy např. blahoslavít či léčit. Kralovat bude v Božím království všem, byť zde na zemi nesvrhne z trůnu jediného vladaře. (Paradoxně právě za to, co neudělá, bude ukřižován, neboť nad jeho hlavou bude obvinění „král Židů“.) A konflikty s těmi, kdo v srdci smýšlejí pyšně, budou Ježíšovým denním chlebem, byť zde na zemi je nerozptýlí ani náhoda.

To, že Bůh činí *veliké věci* a vysvobozuje, to by Marie zřejmě ještě nedávno andělovi neřekla. Kde se to v ní vzalo? A co že se to stalo, že Marie je náhle plná radosti? A proč nevěřící Zachariáš, ledva ze sebe vypraví první slova, začíná chválou Hospodina? A jak to, že Alžběta, úzkostlivě dbající na veřejné mínění, nedá později svému dítěti jméno po otci, ale vyžaduje jméno Jan, byť to dle evangelia vzbuzuje veřejné pohoršení a nejspíš i drby a klepy? Co se všem třem zúčastněným stalo, že se tak radikálně proměnili?

Nejdůležitější bylo, že se ti tři potkali. Jak víme, nebyla to náhoda. Alžběta své těhotenství tajila, a nebýt anděla, Marie by o něm nevěděla. To Bůh jednoho za druhým poslal, věděl, že vedle andělských řečí potřebují jeden druhého, člověk člověka.

Důležité ale bylo i to, nad čím se potkali. Všem třem vstoupil do života Bůh. Řečeno neutrálním jazykem, všichni tři mají náboženskou zkušenost. Potřebují ji sdílet, pochopit ji, přetavit do životního postoje.

Marie přichází za Alžbětou s rozhodnutím, které sice učinila, ale potřebuje jej ještě přijmout. Jako mladičká dívka je z očekávání *zaražená*, doposud *nežila s mužem*. O Boží moci nepochybuje, ani o dobrém Božím záměru, ale přesto se sama sebe ptá, zda učinila dobré rozhodnutí. „*Požehnaný je plod tvého těla*,“ odpovídá na její nevyřčené otázky Alžběta hned první větou jejich setkání. „Dítě je požehnání a ty jsi udělala dobré rozhodnutí, Marie,“ ubezpečuje ji. A já myslím, že právě to potřebovala Marie slyšet, potřebovala si uvědomit, jaký že může být dítě dar.

Jenže i Alžběta potřebovala Marii. Alžbětě se sice vytouženým očekáváním potomka splnil dávno oplakaný sen, nicméně to komentuje zvláštními slovy: „*Toto mi učinil Pán, aby mne zbavil mého pohanění mezi lidmi*.“ Alžběta dává početí do souvislosti pohaněním, přitom ji v tu chvíli žádné pohanění nehrozí. Jedná se o minulost, Alžběta se od ní nedokáže odpoutat, tematizuje dávné křivdy. Až teprve při setkání s Marií se v Alžbětě cosi stane, sama to komentuje tak, že ledva uslyšela Mariin pozdrav, *pohnulo se radostí dítě v jejím těle*. Místo křivdy je náhle radost. A požehnaná, ba *požehnaná nad všechny ženy*, je pro ni Marie, která nejen uvěřila, ale také ji navštívila a radost nějak do jejího života přinesla. U starší a autoritou výše postavené Alžběty je vše završeno až nebývale submisivní otázkou: „*Jak to, že ke mně přichází matka mého Pána?*“ kterou jakoby Alžběta vyjadřovala údiv nad tím, jak moc může být vzájemné setkání důležité.

Příchod Marie má ovšem dopad i na Zachariáše. Alžbětin muž je plný rozporů. Zpočátku mlčí. Ale když už konečně promluví, je to jakoby mluvil prorok. „*Pochválen buď Hospodin, Bůh Izraele, protože navštívil a vykoupil svůj lid, jak mluvil ústy svatých proroků od pradávna*,“ říká Zachariáš. Zní to moc hezky, ale nás napadne, že to mohl říci už dříve, např. v chrámu při rozhovoru s andělem. Jenže on je toho schopen teprve po Mariině návštěvě a Janovu narození. Teprve na základě setkání a

sdílené radosti je mu dáno, (opět cituji) aby prost strachu Hospodina zbožně ctil po všechny dny života.

Marie, Alžběta a Zachariáš. Ti tři se zkrátka potřebují, teprve v jejich vzájemném sdílení se rodí a kultivuje jejich víra. Marie dodává odvahy věřit navzdory pochybám a otázkám. Alžběta dodává životní zkušeností protříbený žebříček hodnot, který si váží nového života a mateřství. A Zachariáš, když už se mu konečně dostane slova, dodá teologickou průpravu, když dá všechno do souvislostí a odcituje proroky.

Marie, Alžběta a Zachariáš. Ti tři nejsou jen příbuzní, jsou také společenstvím víry (či církví, chcete-li). Jsou setkáním lidí, kterým do života vstoupil Bůh, narodil se jim, stal se součástí jejich rodiny. Jsou rodinou, kde se lidé podpírají a obohacují, kde se kultivuje víra. Jsou místem, kde zkušenost z Boží blízkosti proměňuje v radost. Bohu díky, že nás takto dává dohromady. *Duše má velebí Pána a můj duch jása v Bohu, mém spasiteli.*

Žalm: Hospodin je vyvýšen nad všemi národy, nad nebesa strmí jeho sláva. Sestupuje níže, aby viděl na nebesa a na zemi. Nuzného pozvedá z prachu, neplodnou usazuje v domě jako šťastnou matku. Haleluja (Žalm 113)

Modlitba: Pane Bože, slavíme dnes tvé narozeniny, je to veliká oslava, je nás hodně gratulantů a my máme radost. Děkujeme, že se neprobouzíme sami, děkujeme, že máme u koho čerpat k dalšímu dni, děkujeme, že se máme komu svěřit s naším strachem, děkujeme, že máme pro koho pracovat, děkujeme, že se máme s kým radovat, děkujeme, že jsi přišel do tohoto světa, děkujeme, že jsi tady s námi, i za své bratry a sestry děkujeme, děkujeme, že nás spojuješ, děkujeme, že patříme do tvé rodiny. Amen.